

В.М. Меженський

АРТЕМІВСЬКИЙ ДЕНДРОПАРК – ВИДОВИЙ СКЛАД ТА ПІДСУМКИ ІНТРОДУКЦІЇ РОСЛИН (1967-2007 рр.)

дендропарк, інтродукція, дерева та кущі

Умови степової зони є доволі несприятливими для зростання деревної флори, тому на південному сході України зростає лише близько 100 видів деревних рослин [6]. У ХІХ-ХХ сторіччях було виконано значну роботу з введення нових деревних порід у цей регіон, але багато видів інтродукованих рослин не знайшли широкого застосування в озелененні [7].

Мета досліджень – встановлення видового складу дендрофлори Артемівського дендропарку, визначення деревних екзотів, перспективних для умов Донбасу. Для цього було вивчено звітні документи Донецької дослідної станції садівництва щодо створення дендропарку, проведено інвентаризацію насаджень дендропарку, оцінено стан рослин. Видову приналежність встановлювали за дендрологічними довідниками [2-5, 8]. Наукові назви видів наведено за Г. Крюссманом [8]. Діаметр стовбура вимірювали на висоті 1,3 м від кореневої шийки [1]. Стан рослин визначали за чотирибальною шкалою: 1 – відмінний, 2 – добрий, 3 – задовільний, 4 – поганий.

Артемівський дендропарк розташований з обох боків Запорізької балки, яка тягнеться перпендикулярно трасі Горлівка-Артемівськ, на відрізку між с. Отрадівка та с-щем Опитне. Схили балки вкриті типовою степовою рослинністю, по її долу протікає струмок, який у місці розташування дендропарку перегороджений штучною греблею. Рішенням виконкому Донецької облради № 276 від 27.06.84 р. Артемівським садово-дендрологічним насадженням надано статус ландшафтної заповідника місцевого значення. До їхнього складу входить власне дендропарк та промислові сади з територіями, що прилягають до них загальною площею понад 2 тис. га.

Роботи зі створення, за ініціативою директора станції Ф.І. Галушки, дендрологічного парку було розпочато у 1967 році. На площі понад 38 га, яка належала Донецькій дослідній станції садівництва, планувалося висадити 350 видів дерев та кущів, вивчити їх екологічні та декоративні властивості для визначення асортименту на потреби озеленення, розробити агротехніку створення насаджень тощо.

Дослідження проводили згідно з планом науково-дослідних робіт станції за розділом “Розробка зональної агротехніки вирощування деревних та чагарникових рослин” теми “Розробка агротехніки виробництва насіння та садивного матеріалу декоративних культур для умов УРСР” (виконавці Ф.В. Бурлак і В.М. Білобородов). Садивний матеріал було отримано, головним чином, з власного розсадника дослідної станції, а також з обласного розсадника декоративних культур (зараз м. Соледар), Мліївської дослідної станції садівництва (Черкаська обл.), Лісостепової дослідно-селекційної станції (Ліпецька обл., Росія) тощо.

Перші насадження (гледичія, дуб, гіркокаштан) висаджено восени 1967 року. Для наступної весняної посадки 1968 року на площі 5,5 га було заготовлено 52 тисячі саджанців і сіянців 85 видів. З них не фігурують у інвентаризаційному описі дендропарку 1969 року

такі види та культивари: *Chamaecyparis nootkatensis* (Lamb.) Spach., *Acer platanoides* L. 'Globosum', *Caragana arborescens* Lam. 'Pendula', *Cornus stolonifera* Michx., *Cotoneaster integerrimus* Medik., *Crataegus laevigata* (Poir.) DC., *Deutzia* × *rosea* (Lemoine) Rehd., *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser., *Jasminum floridum* Bunge, *J. fruticans* L., *J. nudiflorum* Lindl., *J. officinale* L., *Kerria japonica* (L.) DC., *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch., *Prunus serotina* Ehrh., *Ribes aciculare* Sm., *Salix viminalis* L., *Sorbus aucuparia* L. 'Pendula', *Tilia cordata* Mill., *Ulmus densa* Litv., *Vitis vinifera* L. 'Purpurea', *Weigela florida* (Bunge) A. DC.

Посадки здійснювали за двома агротехнічними схемами: на цілині та на попередньо підготовлених площах. Посадка по цілині дала погані результати. З дерев тут задовільно прижилися лише *Robinia pseudoacacia* L. та *Ulmus pumila* L., причому біла акація вже через рік почала масово гинути. Тому у наступні роки на схилах без попередньої підготовки ґрунту висаджували тільки види кущів, які, як показав досвід, добре приживлюються на цілині, – *Cotinus coggygria* Scop., *Elaeagnus angustifolia* L., *Tamarix tetrandra* Pall., та, як експеримент, *Caragana arborescens* і *Ligustrum vulgare* L. Негативні результати дала також посадка *Pinus eldarica* Medv., *P. pallasiana* D. Don. з відкритою кореневою системою. Через відсутність поливу всі саджанці сосни загинули.

Погодні умови в перші роки після посадки є критичними для приживлюваності рослин. Осінньо-зимовий період 1968 – 1969 рр. характеризувався сильними пиловими бурями і пониженою температурою повітря, яка сягала $-25,1^{\circ}\text{C}$ (на поверхні ґрунту $-30,0^{\circ}\text{C}$) і глибоким промерзанням ґрунту – до 98 см, що не могло не позначитися на перезимівлі рослин в молодих дендронасадженнях. Для порівняння, у промисловому саду дослідної станції загинула груша, щеплена на айві, у якої вимерзла коренева система. Вимерзли також промислові виноградники на околицях Артемівська, котрі вже не відновлювали. Максимальна температура повітря в липні сягала $31,8$, у серпні $-35,2^{\circ}\text{C}$. Натомість за вегетаційний сезон 1969 року випало полуторна норма опадів, що сприяло росту рослин, які збереглися. Доволі суворою була і наступна зима 1969 – 1970 рр. з мінімальною температурою повітря $-28,7^{\circ}\text{C}$ (на поверхні ґрунту $-34,0^{\circ}\text{C}$). Вегетаційний сезон був спекотний з підвищенням температури повітря впродовж квітня – серпня до $30,9$ – $36,5^{\circ}\text{C}$. За сумою опадів вегетаційний період 1970 року мало поступався багаторічній нормі, але опади розподілялися нерівномірно через зливові дощі.

Інвентаризацією 1970 року зафіксовано у дендронасадженнях наявність 122 таксонів: 9 видів і 4 сорти шпилькових порід, 73 види і 36 сортів листяних порід, до числа яких входило, зокрема, 6 сортів садового жасмину та 21 сорт бузку (табл.). Наступного року планувалося висадити нові види деревних рослин і 70 сортів троянд та посіяти насіння ще 200 видів. Ці посадки було зроблено, але у подальшому інтродукційні роботи припинили у зв'язку із закриттям тематики досліджень.

Поступово міжряддя в дендропарку ставали непрохідними для техніки і культивация їх припинилася, посадки набули стану лісових насаджень. У загущених насадженнях дерева і кущі конкурували між собою за світло, вологу та поживні елементи, у розріджених – протистояли степовій рослинності, насамперед пирію. Агрокліматичний район, де розташований дендропарк, характеризується недостатньою зволоженістю – гідротермічний коефіцієнт $>0,9$. Вегетаційному сезону притаманні тривалі бездощові періоди. За роки існування дендронасадження витримали декілька дуже посушливих вегетаційних періодів та суворих зим. Окрім погодно-кліматичних умов, на деревно-чагарникові інтродуценти негативно впливали антропогенні чинники, насамперед штучні підпали бур'янів. Якщо кущі більш-менш відновлювалися після згоряння надземної частини, то багато дерев, висаджених по периметру дендропарку, загинуло через ці штучні пожежі.

Таблиця. Видовий склад дерев та кущів Артемівського дендропарку (Донецька обл., 2007 р.)

Вид, сорт	Природний ареал	Інвентаризація*		Стан рослин, бал **
		1970 р.	2007 р.	
Хвойні <i>Abies nephrolepis</i> Maxim.	Північно-Східний Китай, Приамур'я	+	–	
<i>Juniperus communis</i> L.	Європа, Азія, Північна Америка	+	+	2
<i>Ju. sabina</i> L.	Європа, Центральна Азія, Сибір	+	–	–
<i>Ju. virginiana</i> L.	Північна Америка	+	–	–
<i>Ju. virginiana</i> L. 'Glauca'	–	+	–	–
<i>Larix sibirica</i> Ledeb.	Східний Сибір, Північно-Західний Китай	+	–	–
<i>Picea abies</i> (L.) Karst.	Європа	+	+	2
<i>P. pungens</i> Engelm.	Північна Америка	+	+	3
<i>Pinus sylvestris</i> L.	Європа	+	+	4
<i>Thuja occidentalis</i> L.	Північна Америка	+	–	
<i>T. occidentalis</i> L. 'Aureo-spicata'	–	+	–	
<i>T. occidentalis</i> L. 'Ericoides'	–	+	–	
<i>T. occidentalis</i> L. 'Globosa'	–	+	–	
Листяні				
<i>Acer campestre</i> L.	Європа	+	+	1
<i>A. negundo</i> L.	Північна Америка	+	+	2
<i>A. platanoides</i> L.	Європа	+	+	1
<i>A. pseudoplatanus</i> L.	Європа, Кавказ, Мала Азія	+	+	3
<i>A. pseudoplatanus</i> L. 'Purpureum'	–	–	+	3
<i>A. saccharinum</i> L.	Північна Америка	+	+	1-2
<i>Actinidia kolomicta</i> (Maxim. et Rupr.) Maxim.	Середня Азія	+	–	–
<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	Балкани	+	+	1
<i>Amelanchier alnifolia</i> Nutt.	Північна Америка	+	+	1
<i>Aronia melanocarpa</i> (Michx.) Elliot	Північна Америка	–	+	3
<i>Aralia elata</i> Seem.	Середня Азія	+	–	–
<i>Berberis vernae</i> C.K.Schneid.	Північно-Західний Китай	+	–	–
<i>B. vulgaris</i> L.	Європа, Мала Азія	+	–	–
<i>B. vulgaris</i> L. 'Atropurpurea'	–	+	–	–
<i>Betula verrucosa</i> Ehrh.	Європа, Кавказ, Мала Азія, Західний Сибір	+	+	1-2
<i>Buxus sempervirens</i> L.	Північна Африка, Південна Європа	+	–	–
<i>Caragana arborescens</i> Lam.	Західний Сибір, Монголія	+	+	1-2
<i>Catalpa bignonioides</i> Walt.	Північна Америка	+	–	–
<i>Chaenomeles japonica</i> (Thunb.) Lindl.	Середня Азія	–	+	3
<i>Cornus alba</i> L. 'Argenteomarginata'	–	+	–	–
<i>C. pumila</i> Koehne	Північна Америка	+	–	–
<i>C. sanguinea</i> L.	Європа	+	+	2

Продовження таблиці

Вид, сорт	Природний ареал	Інвентаризація*		Стан рослин, бал **
		1970 р.	2007 р.	
<i>Cotinus coggygia</i> Scop.	Південна Європа, Кавказ, Мала Азія, Китай	+	+	1
<i>Cotoneaster lucidus</i> Schlecht.	Центральна Азія	+	–	–
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. 'Rosea Plena'	Європа	+	+	2
<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	Кавказ, Центральна Азія	+	–	–
<i>Desmodium spicatum</i> Rehd.	Китай	+	–	–
<i>Deutzia scabra</i> Thunb.	Середня Азія	+	+	3
<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	Мала Азія, Центральна Азія, Сибір, Китай	+	+	1
<i>E. commutata</i> Bernh.	Північна Америка	+	–	–
<i>Forsythia</i> × <i>intermedia</i> Zabel.	–	–	+	3
<i>Fraxinus excelcior</i> L.	Європа, Кавказ, Мала Азія	+	+	1
<i>F. excelcior</i> L. 'Aurea'	–	+	–	–
<i>F. excelcior</i> L. 'Diversifolia'	–	+	+	2
<i>F. excelcior</i> L. 'Pendula'	–	+	–	–
<i>F. pensylvanica</i> Marsh.	Північна Америка	+	+	1
<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	Північна Америка	+	+	1
<i>Hamamelis virginiana</i> L.	Північна Америка	+	–	–
<i>Hydrangea arborescens</i> L.	Північна Америка	+	–	–
<i>H. arborescens</i> L. 'Sterilis'	–	+	–	–
<i>Juglans ailantifolia</i> Carr.	Японія	+	–	–
<i>Ju. nigra</i> L.	Північна Америка	+	+	2
<i>Ju. regia</i> L.	Балкани, Ц. Азія, Середня Азія	+	+	4
<i>Laburnum alpinum</i> (Mill.) Bercht. et Presl.	Південна Європа	+	–	–
<i>Ligustrum vulgare</i> L.	Європа, Кавказ	+	+	1
<i>Mahonia aquifolium</i> Nutt.	Північна Америка	+	–	–
<i>Malus</i> × <i>purpurea</i> (Barbier) Rehd.	–	+	–	–
<i>Morus alba</i> L.	Мала Азія, Південна Азія, Середня Азія	+	+	2-3
<i>Phellodendron amurense</i> Rupr.	Середня Азія	+	+	3-4
<i>Philadelphus coronarius</i> L.	Південна Європа	+	+	2-3
<i>Ph. inodorus</i> L.	Північна Америка	+	+	2-3
<i>Ph.</i> × <i>lemoinei</i> Lemoine 'Glacier', 'Mont Blanc' etc.	–	+	+	3-4
<i>Physocarpus opulifolius</i> (L.) Maxim.	Північна Америка	+	+	2-3
<i>Populus alba</i> L. 'Pyramidalis'	Центральна Азія	+	+	3
<i>P. × canadensis</i> Moench	–	+	+	3
<i>P. × canescens</i> (Ait.) Smith	Європа, Мала Азія	+	–	–
<i>P. laurifolia</i> Ledeb.	Центральна Азія, Сибір	+	–	–
<i>P. nigra</i> L. 'Italica'	Північна Африка, Європа, Мала Азія, Південний Сибір	+	+	3
<i>P. simonii</i> Carr.	Центральна Азія, Північний Китай	+	+	3
<i>Prunus pissardii</i> Carr.	Центральна Азія	+	–	–

Вид, сорт	Природний ареал	Інвентаризація*		Стан рослин, бал **
		1970 р.	2007 р.	
<i>P. triloba</i> Lindl. f. <i>simplex</i> (Bunge) Rehd.	Китай	+	–	–
<i>P. avium</i> L.	Європа, Мала Азія, Кавказ	+	–	–
<i>P. cerasifera</i> Ehrh.	Мала Азія, Кавказ	–	+	2
<i>P. cerasus</i> L.	Південно-Східна Європа до Центральної Азії	+	–	–
<i>P. mahaleb</i> L.	Європа, Мала Азія	+	+	2
<i>P. padus</i> L.	Європа, Північна Азія до Японії	+	+	3
<i>P. tomentosa</i> Thunb.	Західний Китай, Північний Китай, Японія	–	+	2-3
<i>Quercus robur</i> L.	Європа, Кавказ	+	+	2
<i>Q. rubra</i> L.	Північна Америка	+	+	1
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Північна Америка	+	+	1
<i>R. pseudoacacia</i> L. 'Umbraculifera'	–	+	+	1-4
<i>R. neomexicana</i> A.Gray	Північна Америка	+	–	–
<i>Salix alba</i> L. 'Vitillina Pendula'	Європа	+	–	–
<i>Sambucus racemosa</i> L.	Європа, Мала Азія, Центральна Азія, Північний Китай	+	+	2
<i>Sophora japonica</i> L.	Китай	–	+	2
<i>Sorbus aucuparia</i> L.	Європа, Північна Африка, Мала Азія	–	+	2

<i>S. intermedia</i> (Ehrh.) Pers.	Північна Європа	+	+	2
<i>Spiraea chamaedryfolia</i> L.	Північно-Східна Азія	+	+	2-3
<i>S. japonica</i> L.	Японія	+	+	2-3
<i>S. salicifolia</i> L.	Східна Європа до Північно-Східної Азії та Японії	+	+	2
<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) Blake	Північна Америка	+	+	2-3
<i>Syringa vulgaris</i> L. 'Capitaine Baltet', 'Michel Buchner', 'Mme Casimir Perier', 'Mme Lemoine', 'Taras Bulba' etc.	Балкани	+	+	2
<i>Tamarix tetrandra</i> Pall.	Південно-Східна Європа, Кавказ	+	+	1-2
<i>Ulmus carpinifolia</i> Gleditsch	Європа, Мала Азія	+	+	1
<i>U. pumila</i> L.	Східний Сибір, Північний Китай	+	+	1
<i>Viburnum opulus</i> L.	Європа, Північна Африка, Мала Азія	+	+	1-2
<i>Vitis amurensis</i> Rupr.	Північний Китай, Приамур'я	–	+	2

* "+" – наявність, "–" – відсутність видів чи культиварів

** стан рослин: 1 – відмінний, 2 – добрий, 3 – задовільний, 4 – поганий; знаком "–" відмічено відсутність рослин даного таксона

Інвентаризацією насаджень, проведеною нами у 2007 році, встановлено втрату понад половини таксонів шпилькових порід, – *Abies nephrolepis* Maxim., *Juniperus sabina* L., *Ju. virginiana* L., *Ju. virginiana* Glauca', *Larix sibirica* Ledeb., *Thuja occidentalis* L., *Th. Occidentalis* 'Aureo-spicata', *Th. occidentalis* 'Ericoides', *Th. occidentalis* 'Globosa', та чверті таксонів листяних порід: *Actinidia kolomicta* (Maxim. et Rupr.) Maxim., *Aralia elata* Seem., *Berberis vernaе* C.K.Schneid., *B. vulgaris* L., *B. vulgaris* 'Atropurpurea', *Buxus sempervirens* L., *Cornus alba* L. 'Argenteomarginata', *Cornus pumila* Koehne, *Cotoneaster lucidus* Schlecht., *Cydonia oblonga* Mill., *Desmodium spicatum* Rehd., *Elaeagnus commutata* Bernh., *Fraxinus excelcior* L. 'Aurea', 'Pendula', *Hamamelis virginiana* L., *Hydrangea arborescens* L., *H. arborescens* 'Sterilis', *Juglans ailantifolia* Carr., *Laburnum alpinum* (Mill.) Bercht. et Presl., *Mahonia aquifolium* Nutt., *Malus ×purpurea* (Barbier) Rehd., *Populus ×canescens* (Ait.) Smith, *P. laurifolia* Ledeb., *Prunus pissardii* Carr., *P. triloba* Lindl. f. *simplex* (Bunge) Rehd., *P. avium* L., *P. cerasus* L., *Robinia neomexicana* A.Gray, *Salix alba* L. 'Vitillina Pendula'. Деякі з зазначених вище видів збереглися в насадженнях центральної садиби дослідної станції.

Одночасно зафіксовано додатково 9 видів, які були висаджені в дендропарку, вірогідно, 1971 року: *Aronia melanocarpa* (Michx.) Elliot, *Chaenomeles japonica* (Thunb.) Lindl., *Forsythia ×intermedia* Zabel., *Prunus cerasifera* Ehrh., *Prunus tomentosa* Thunb., *Sophora japonica* L., *Sorbus aucuparia*, *Vitis amurensis* Rupr. Серед типових дерев *Acer pseudoplatanus* L. знайдено групу рослин з червоним забарвленням нижньої поверхні листків, які можна віднести до сорту 'Purpureum'.

Зустрічаються окремі рослини *Acer campestre* L., *A. negundo* L., *A. platanoides*, *Cotinus coggygria*, *Crataegus monogyna* Jacq., *Elaeagnus angustifolia* L., *Fraxinus excelcior*, *Gleditsia triacanthos* L., *Ligustrum vulgare*, *Prunus padus* L., *Prunus tomentosa*, *Quercus robur* L., *Robinia pseudoacacia*, *Sorbus aucuparia*, *Ulmus carpinifolia* Gleditsch, *U. pumila*. На території власне дендропарку знайдено також *Lonicera tatarica* L., *Malus pumila* Mill., *Prunus armeniaca* L., *P. cerasifera*, *P. cerasus*, *P. domestica* L., *P. mahaleb*, *P. spinosa* L., *Pyrus communis* L., *Rhamnus catharticus* L., *Rosa canina* L., *Rubus* sp., *Sambucus nigra* L., які мають пізніше зоо- та антропохорне походження, будучи занесеними з садів та лісосмуг, що межують з дендропарком. Види кущів *Cornus sanguinea* L., *Spiraea* spp., *Symphoricarpos albus* (L.) Blake, *Syringa vulgaris* L. поширюються поростю.

Деякі кущові інтродуценти знаходяться у пригніченому стані внаслідок затінення серед дерев – *Chaenomeles japonica*, *Deutzia scabra* Thunb., *Spiraea chamaedryfolia* L.. Інші пошкоджувалися через підпали бур'янів – *Forsythia × intermedia*, *Philadelphus* spp., *Physocarpus opulifolius* (L.) Maxim., *Spiraea japonica* L. Штучні пожежі завдали значної шкоди деревам *Acer pseudoplatanus*, *Phellodendron amurense* Rupr., *Populus alba* L. 'Pyramidalis', *P. simonii* Carr., *Robinia pseudoacacia*, *R. pseudoacacia* 'Umbraculifera', що межують з заростями трав'янистої рослинності. Під пологом високорослих дерев інших видів всохли дорослі дерева *Phellodendron amurense* та *Robinia pseudoacacia* 'Umbraculifera'. Особини різних видів на ділянках з загущеною схемою садіння мають гірший стан, аніж на більш розріджених.

Найбільший діаметр стовбура мають дерева *Aesculus hippocastanum* L., *Fraxinus excelcior*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia*, *Ulmus carpinifolia* – до 45 см, у *Acer platanoides*, *A. saccharinum* L., *Populus alba*, *P. nigra* L., *Quercus rubra* L., *Sophora japonica* – до 35 см, у *Picea abies* (L.) Karst., *Acer campestre*, *A. pseudoplatanus*, *Betula verrucosa*

Ehrh., *Fraxinus pensylvanica* Marsh., *Populus × canadensis* Moench, *P. simonii* – до 30 см, у *Juglans nigra* L. – до 25 см, у *Phellodendron amurense* – до 20 см, у *Crataegus monogyna* – до 15 см. Більшість особин *Acer pseudoplatanus* та *Prunus padus* ростуть багатостовбурними деревами. У кроні усіх видів тополі багато гілок, що всихають. Дерева *Picea pungens* Engelm. мають пригнічений стан через зрізані у молодому віці верхівки.

У відмінному та доброму стані знаходяться рослини видів, що мають поширення в Європі, Малій та Західній Азії, на Кавказі. Багато серед них також представників Північної Америки. Рослини природних ареалів у Східній Азії, зазвичай, мають добрий та задовільний стан. Поганий стан мають дерева *Pinus sylvestris* L., що зростають поодинокі на зарослому злаками схилі, *Juglans regia* L., що постраждали від найсуворішої зими 2005 – 2006 рр. та *Phellodendron amurense*, що мають сильні пошкодження стовбурів від пожеж. Серед видів, що зникли з початкових дендронасаджень, є пристосовані до умов зростання у степовій зоні і їхня загибель пов'язана з несприятливими погоднокліматичними умовами в перші роки життя, недостатнім доглядом та, вірогідно, з випадковими причинами через нечисленність особин окремих видів і культиварів, що були висаджені у дендропарку.

Таким чином, на сьогодні у дендропарку зростає 59 видів дерев та кущів, висаджених у 1967 – 1971 рр. та ще 11 інших видів адвентивного походження. З них 5 видів представлено також культиварами – *Acer pseudoplatanus* 'Purpureum', *Fraxinus excelsior* 'Diversifolia', *Robinia pseudoacacia* 'Umbraculifera'; сортовий склад *Philadelphus × lemoinei* Lemoine та *Syringa vulgaris* потребує уточнення. Види дерев і кущів, котрі мають відмінний та добрий стан, можна рекомендувати для створення дендронасаджень у степовій зоні на богарі. Рослини, що знаходяться у задовільному стані, також придатні для потреб озеленення, але потребують кращого догляду під час вирощування. Екзоти дендропарку, що походять з Північної Америки, Північної Європи та Балкан, Малої, Центральної та Східної Азії, придатні для розширення асортименту декоративних насаджень на південному сході України.

Артемівський дендропарк є цінним природним об'єктом штучного походження, який потребує агротехнічних заходів для покращення стану насаджень. Його насадження можуть використовуватися як маточні для потреб зеленого будівництва.

1. Ануцин Н.П. Лесная таксация. – М.; Л.: Гослесбуиздат, 1952. – 352 с.
2. Бродович Т.М., Бродович М.М. Деревья и кустарники запада УССР. Атлас. – Львов: Виш. шк., 1979. – 251 с.
3. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Голонасінні: Довідник / За ред. М.А. Кохна, С.І. Кузнецова. – К.: Виш. шк., 2001. – 207 с.
4. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні: Довідник / За ред. М.А. Кохна. – К.: Фітосоціоцентр, 2002. – Ч.І. – 447 с.
5. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні: Довідник / За ред. М.А. Кохна, Н.М. Трофіменко. – К.: Фітосоціоцентр, 2005. – Ч.ІІ. – 715 с.
6. Кондратюк Е.Н., Бурда Р.И., Остапко В.М. Конспект флоры юго-востока Украины. – Киев: Наук. думка, 1985. – 272 с.
7. Поляков А.К., Сулова Е.П. Хвойные на юго-востоке Украины. – Донецк: Норд-Пресс, 2004. – 195 с.
8. Krüssmann G. Handbuch der Laubgehölze. Bd.I-III. – Berlin; Hamburg: Paul Parey, 1976-1978. – 486, 466, 496 S.

УДК 502.4: 631.524 (477.62)

АРТЕМІВСЬКІЙ ДЕНДРОПАРК – ВИДОВИЙ СКЛАД ТА ПІДСУМКИ ІНТРОДУКЦІЇ РОСЛИН
(1967 – 2007 рр.)

В.М. Меженський

Артемівська дослідна станція розсадництва Інституту садівництва Української академії аграрних наук

Наведено дані щодо історії створення Артемівського дендропарку, його видового складу та стану дендронасаджень. Артемівський дендропарк створено у 1967 році і він має значення як ландшафтний заповідник місцевого значення. В ньому збереглося 59 видів дерев та кущів, окрім того, 11 видів адвентивного походження. Найкращий стан мають рослини таких інтродукованих видів, як *Juniperus communis* L., *Picea abies* (L.) Karst., *Acer negundo* L., *A. saccharinum* L., *Aesculus hippocastanum* L., *Amelanchier alnifolia* Nutt., *Caragana arborescens* Lam., *Elaeagnus angustifolia* L., *Fraxinus pensylvanica* Marsh., *Gleditsia triacanthos* L., *Juglans nigra* L., *Morus alba* L., *Prunus cerasifera* Ehrh., *P. mahaleb* L., *P. tomentosa* Thunb., *Philadelphus coronarius* L., *Ph. inodorus* L., *Physocarpus opulifolius* (L.) Maxim., *Quercus rubra* L., *Robinia pseudoacacia* L., *Sorbus intermedia* (Ehrh.) Pers., *Spiraea chamaedryfolia* L., *S. japonica* L., *S. salicifolia* L., *Sophora japonica* L., *Symphoricarpos albus* (L.) Blake, *Tamarix tetrandra* Pall., *Ulmus pumila* L. *Vitis amurensis* Rupr., а також культиварів – *Crataegus monogyna* Jacq. 'Rosea Plena', *Fraxinus excelcior* L. 'Diversifolia', *Robinia pseudoacacia* L. 'Umbraculifera', *Syringa vulgaris* L. 'Capitaine Baltet', 'Michel Buchner', 'Mme Casimir Perier', 'Mme Lemoine', 'Taras Bulba' тощо. Їх можна використовувати як маточні рослини для розширення асортименту декоративних насаджень на південному сході України.

UDC 502.4: 631.524 (477.62)

ARTEMIVSK ARBORETUM: SPECIES STRUCTURE AND RESULTS OF THE PLANT INTRODUCTION
(1967 – 2007)

V.M. Mezhenyskyi

Artemivsk Nursery Experimental Station of the Institution of Horticulture of the Ukrainian Academy of Agrarian Sciences

Results on the history of the Artemivsk Arboretum establishment, its species structure, and condition of plantation are cited. In 1967 the Artemivsk Arboretum was found. It has status of landscape reserve of local importance. There are 59 introduced species of trees and shrubs in arboretum, beside that 11 ones are of adventive origin. Such introduced species as *Juniperus communis* L., *Picea abies* (L.) Karst., *Acer negundo* L., *A. saccharinum* L., *Aesculus hippocastanum* L., *Amelanchier alnifolia* Nutt., *Caragana arborescens* Lam., *Elaeagnus angustifolia* L., *Fraxinus pensylvanica* Marsh., *Gleditsia triacanthos* L., *Juglans nigra* L., *Morus alba* L., *Prunus cerasifera* Ehrh., *P. mahaleb* L., *P. tomentosa* Thunb., *Philadelphus coronarius* L., *Ph. inodorus* L., *Physocarpus opulifolius* (L.) Maxim., *Quercus rubra* L., *Robinia pseudoacacia* L., *Sorbus intermedia* (Ehrh.) Pers., *Spiraea chamaedryfolia* L., *S. japonica* L., *S. salicifolia* L., *Sophora japonica* L., *Symphoricarpos albus* (L.) Blake, *Tamarix tetrandra* Pall., *Ulmus pumila* L. *Vitis amurensis* Rupr., and cultivars *Crataegus monogyna* Jacq. 'Rosea Plena', *Fraxinus excelcior* L. 'Diversifolia', *Robinia pseudoacacia* L. 'Umbraculifera', *Syringa vulgaris* L. 'Capitaine Baltet', 'Michel Buchner', 'Mme Casimir Perier', 'Mme Lemoine', 'Taras Bulba' etc. are in the best state. They can be used for expansion of assortment of the ornamental plants in the Ukrainian south-east.